ostati pasivni i nijemi gledaoci i slušaoci latinske celebracije koju ne razumiju, ili će se morati pribjeći pjevanju pučkih pobožnih popijevaka. U oba se ova slučaja mimoilazi stvarni udio što ga sama struktura sv. mise pridaje vjernicima. Ekstremno je »latinsko« rješenje na širokom planu praktički nemoguće i besmisleno. Vjerojatno se ne će forsirati. Od ovog je ekstremno-latinskog rješenja svakako bolje da vjernici kod mise, bila ona i pjevana, pjevaju prikladne pobožne popijevke, kako je to već stoljećima udomaćeno u gornjoj Hrvatskoj i u srednjoj Evropi. Vjernici kod takvog prisustvovanja pjevanoj sv. misi nisu ni sasvim pasivni ni nijemi gledaoci i slušaoci. Uza sve to ovakva je pučka pobožnost kod pjevane sv. mise samo slabi nadomjestak za onaj udio što ga sama struktura sv. mise po rimskom obredu pridaje vjernicima. Pravilna će se obnova liturgije i liturgijskog života moći provesti samo tako da se vjernicima opet povjeri, odnosno »vrati« njihova dionica u celebraciji pjevane mise. To je, u najmanju ruku, pjevanje određenih dijelova misnog Ordinarija i Proprija sa strane vjernika i pjevačkog zbora na živom narodnom jeziku. Potpuno sudjelovanje vjernika u pjevanoj sv. misi traži još i nešto više: da se i misnik kod pjevanja dnevnih molitava, predslovlja i Očenaša, kod pozdrava i poziva upravljenih vjernicima, kao i kod blagoslova na kraju mise, ne služi vjernicima nerazumljivim latinskim jezikom nego da i on sve to pjeva na živom narodnom jeziku kojim govore vjernici. Teško je unaprijed reći u kojim će to etapama biti provedeno. Ali misao sv. Pija X. o neophodnosti aktivnog sudjelovanja vjernika u sv. misi, zasnovana na samoj strukturi sv. mise, sigurnim tempom krči sebi put po konačnog i potpunog ostvarenja.

Dr Dragutin KNIEWALD

OKO PROBLEMA SVEĆENIKA-SPECIJALISTA

(DA POČNEMO SA SAMOSTALNIM KATEHETAMA?)

Potreba moderne pastve stavit će i kod nas prije ili kasnije na dnevni red problem svećeničke specijalizacije. Sve se znanosti i struke danas specijaliziraju — kompliciranost, ali i upoznavanje jednog uvijek razvijenijeg i oblicima bogatijeg života donosi to sobom. Morat će se tomu upriličiti i duhovna pastva. Na zapadu toga već ima. Puno. U Americi, u Francu-

skoj, u Njemačkoj, u Italiji, toliki su se već svećenici posvetili samo jednoj crkveno-kulturnoj djelatnosti, jednoj samo pastoralnoj grani, struci. Sve centralne pa i mnoge dijecezanske katoličke organizacije imaju već svoje svećeničke sekretare, asistente, referente ili kako ih već zovu. Sama ih crkvena vlast postavlja na takva mjesta i sužuje njihov neposredni djelokrug i interes na jedno specifično crkveno-pastoralno polje.

U principu stvar uopće nije nova. Realizam Crkve odavna se je pomirio s nuždom da svi svećenici u Crkvi ne mogu biti praktični dušobrižnici; dušobrižnici — da upotrijebimo analogiju s medicinom — »opće prakse«. Crkvena je tradicija već stoljećima uzakonila svećenike kancelare i notare, svećenike profesore, pisce i odgojitelje, svećenike-milostinjare, da i ne govorimo o više vanjskoj, sporednoj, specifikaciji vojnih, zatvorskih, bolničkih, misionarskih, omladinskih, đačkih, radničkih dušobrižnika. Radi se, zapravo, samo o upotpuni i daljem usavršavanju sistema. Ne može župnik novinariti; ne može biti stručnjak za film, radio, televiziju; ne može sjedjeti u kancelariji neke religiozne organizacije ili ići po propagandističkim turnejama u njezine svrhe. Po sebi bi mogao, ali onda će faktično prestati biti župnik. Uzimlje mu to previše vremena i energije. Odvodi ga velik dio dana ili tjedna od crkve i od župskog ureda. Inkompatibilno je sa rezidencijom, sa stalnim stajanjem na službu duhovnim potrebama vjernika, u svako doba dana i noći, sa točnošću i redovitošću u crkvenim i liturgijskim funkcijama. A ne može svećenik iz pastve imati ni stručnih kvalifikacija za takav rad. Bez specijalista i stručnjaka to će uvijek biti samo improvizacija, amaterizam, eksperimenat, nesolidan posao.

Kod nas odgoj i stvaranje svećenika-specijalista još nije stvar za koju bi se moglo reći da je urgentna. Ali treba na nju misliti. I treba joj pristupiti bez krzmanja čim se za to ukaže potreba i stvore mogućnosti.

A stvorit ćemo ih doskora ako Bog da. Razdoblje je akutne nestašice klera na izmaku. Ovdje ondje bit će već za koju godinu prilično raspoloživih svećeničkih sila. Ne će biti kao danas da jedva možemo popuniti župe. A s pridolaskom kapelana na župe odmah će se otvoriti i problem specijalizacije.

I treba da se otvori. Zašto bismo uvijek morali ostati isključivo pri tradicionalnom načinu, kad je sav svećenički pomoćni personal bio svezan samo uz jednu župu? Mogla bi se ispomoć vršiti i na drugi, možda korisniji i ekonomičniji, na-

čin. Jedan bi svećenik mogao pomagati na više župa. Iz jednoga sjedišta. U jednoj vrsti poslova. Na sistematičan način. Uz zajedničku režiju. A puno stručnije i s puno više uspjeha nego sada kad je svatko određen »ad universalitatem causarum« i kad svi paralelno radimo isti posao. A svi nestručno.

Mnogoštošta je s toga područja dakako stvar budućnosti i spontanog daljeg razvoja. Za početak je možda najrealnije da se u pitanju svećeničkih specijalista orijentiramo na redove i samostane. Oni bi već morali pomalo na to misliti. Morali bi davati svojim ljudima priliku da se specijaliziraju i da studiraju probleme što ih moderni život oko nas aktualizira. I pastoralno aktualizira. Morali bi takvi njihovi ljudi i proučavati problematiku pojedinih pitanja i informirati o njima kroz štampu i cirkulare širu svećeničku publiku i stajati u rezervi za akcije na terenu. Bilo bi to i najlakše i najekonomičnije rješenje. Najekonomičnije i obzirom na školovanje i obzirom na uzdržavanje. Barem u prvoj fazi. Redovnici imaju kuće u velikim gradovima i školskim centrima. Redovnici najlakše i najsigurnije mogu i studirati u inozemstvu. A sve im to leži i u tradiciji. Nisu nikada ni bili »ex instituto« kuratni kler.

No ima jedna forma svećeničke specijalizacije s kojom bi se možda moglo početi odmah. I u dosta širokim granicama. Na polju katehizacije! To je bila samo reaktivacija samostalnih kateheta. Zašto ne bi mogao jedan svećenik biti kateheta na više župa. U čitavu gradu. Na nekoliko bližih župa. U cijeloj dekaniji. Pa da mu to bude prva i donekle jedina pastoralno-crkvena služba? Služba i briga. Služba koju bi provodio stručno a ne amaterski. S punom službenom odgovornošću. Sustavno. S uporabom svih modernih tehničkih sredstava i pomagala. A opet ekonomično. Sve bi župe morale po stalnom ključu pridonositi za njegovo uzdržavanje. I sve bi mu zajednički nabavljale i osiguravale potrebna sredstva kojima bi se služio: materijale, literaturu, grafikone, aparate. A on bi im se opet svima stavljao na uporabu. Sjelo bi mu bilo na jednoj župi u centru i s najboljim komunikacijama. Stanovao bi u župskom stanu, no ne bi bio župniku podređen. Bio bi direktno podređen biskupu, ali zato u službenoj obavezi prema svima župnicima grada, kraja, dekanije i s njima u stalnom kontaktu. Osobito preko dekanata i dekanijskih korona na kojima bi on bio redoviti izvjestitelj i referent za pitanja vjerske pouke i katehizacije.

Ne znači to dakako da bi on bio jedini kateheta. Svi bi župnici i dalje katehizirali. Ali on bi bio jedini stručni kateheta. Bio bi svima drugima na ruku. Pomagao im. Davao im stručne savjete. Koordinirao katehetski rad u čitavu kraju. I on bi obavljao na svim župama — ili na većini njih — katehizaciju omladine s viših škola. A ne bi to bilo nemoguće. I onako se ta katehizacija danas obavlja s minimalnim brojem sati, u formi jednorazredne nastave, svake godine drugi predmet, druga materija, za đake sa više škola i iz više razreda skupa. U jednoj bi župi ta nastava bila jedan dan, u drugoj drugi, u trećoj treći i tako redom. Uvijek o istom predmetu: s jednom pripravom, ozbiljnom i solidnom, za sve. Što bi takav stručni kateheta izgubio na hodanju i putovanju, uštedio bi na broju sati. Imao bi ih samo nekoliko na tjedan, kao kakav visokoškolski profesor: obzirom na materijal i pripravu samo jedan ili dva. Sve bi cirkuliralo: i eventualna predavanja omladini, i skioptikonske priredbe, i magnetofonske audicije.

A ne bi on ni morao ni smio biti samo kateheta. Preko njega bi duhovna pastva svih župa posredno kontaktirala sa omladinom. On bi omladini bio zajednički stručni duhovni vođa i odgojitelj.

Pretpostavlja to dakako da bi na ta mjesta dolazili samo svećenici koji su se još od bogoslovije na to spremali: studirali te probleme, pokazivali i interes i sposobnost za takav rad, bili za to predestinirani po svojim umnim i psihološkim kvalitetama i kvalifikacijama, radili u pastoralno-katehetskim seminarima.

Naravno sve ovo što smo napisali samo je skica, ideja, nije gotova organizacijska shema. O katehetskom problemu morat će se kod nas još puno govoriti. On će očito tražiti i svoje nove organizacijske forme. Neka ovo bude samo anticipativni prilog anketi o ovom pitanju! Pitanju katehizacije, konkretno, i pitanju svećeničke specijalizacije, općenito!

Na kraju da se dotaknemo s tim u vezi još jednog pitanja! Pitanja koje doduše ne bi bilo aktualno kod katehetskih specijalista, ali se puno spominje — i u stranoj katoličkoj javnosti — kad se govori o pastoralnoj specijalizaciji svećenika u principu. Ima ih koji sa sumnjičavošću gledaju na ideju svećeničke specijalizacije i na svećenike »specijaliste«. Misle da iskustvo govori protiv njih. Lako izgube — osobito gdje se moraju baviti pitanjima ekonomike, tehnike, umjetnosti — duh pobožnosti: zapuste malo pomalo duhovni život, posvjetovnjače se,

poprime manire i mentalitet drugih stručnjaka, kolega, sa toga područja, gledaju na svoje stvari više naturalistički, nego kršćanskim i vjerničkim očima. Postanu od svećenika profesionalci, polulajici. Zaborave na Crkvu, na apostolat, na duše. A onda — ide to paralelno sa odalečivanjem od duhovne pastve i oltara — rješavaju probleme rutinski, mjesto nadnaravno. Mehaniziraju se. Rade kao činovnici. Ne osjećaju više žive veze za životom Crkve. Vide samo svoj predmet. Osamostale ga. Precjenjuju ga. Previše ga forsiraju. Pretjeruju. Postanu fanatici svojih inicijativa i akcija. Padaju u jednostranost. Ne obaziru se dovoljno na zadnje ciljeve i konačne krupne interese života i crkvene aktivnosti.

Sve je to nažalost istina. Sve smo to i mi — uza svu rudimentarnost i primitivizam naših početnih akcija sa toga područja — iskusili još u predratne dane. Na ponekim našim svećeničkim političarima, sociolozima, ekonomima, glazbenicima, literatima, pjesnicima, pa i profesorima i učenjacima.

Samo iz toga se još nikako ne može logično izvesti frontalno otklanjanje svećeničke specijalizacije. Nju moramo prihvatiti ako nećemo da posve zaostanemo za događajima i za potrebama vremena. Rješenje poteškoća, pariranje pogiblima treba potražiti drugdje. U dvije stvari prije svega. U nutarnjem svećeničkom asketskom produbljivanju koje onda ne će zatajiti ni u kontaktu sa poslovima iz djelomično svjetske i naravne sfere. Svećenik duboka duhovnog i milosnog života i redovite molitve ne će se posvjetovnjačiti ni u kabinetu, ni na putovanju, ni na fronti. Molitva će ga uvijek koncentrirati na Boga. A onda u sustavnom održavanju veza sa direktnom pastvom. Svatko od nas može barem propovijedati i ispovijedati. Od toga ne treba i ne smije da itko bude izuzet. U crkvu se i takvi svećenici moraju uvijek navraćati. Uvijek moraju tražiti svećeničko društvo. Uvijek moraju stanovati u duhovnim kućama. Uvijek moraju ispomagati u pastvi. Treba ih za to unaprijed odgojiti. Treba ih na to uvijek poticati i pozivati. I odozgor i odozdol. Najprije smo svećenici, onda istom sve ostalo. Ako smo otišli nas pecifično, specijalno polje, otišli smo na nj samo radi Boga u interesu Crkve, duša, socijalnog Kraljevstva Kristova.

Mi i ovdje kažemo: Problemi se ne rješavaju negiranjem; problemi se rješavaju proučavanjem i pozitivnom akcijom. Akcijom ili protuakcijom!

Dr Čedomil ČEKADA